

Ruošiamės tarpiniams patikrinimams



Į pagalbą besiruošiantiems

Tekstas

Tarptautinių žodžių žodynas (1985):

Tekstas [lot. *textum* - sujungimas] **1.** išspausdintas, parašytas arba žodinės formos kūrinys, jo fragmentas; **2.** žodžiai kaip priešprieša muzikai, pvz., dainos *D*, vaizdui, pvz., pjesės *D*; **3.** spaustuvinio rinkinio pagr. dalis - be iliustracijų, potekstinių pastabų; **4.** spaustuvinis šriftas, kurio kegelis 20 punktų (7,52 mm).

Dabartinės lietuvių kalbos žodynas:

Tekstas – rišlus kalbos darinys.

Kontekstas

Tarptautinių žodžių žodynas (1985):

Kontekstas [lot. contextus - surištas] 1. prasmės atžvilgiu išbaigta teksto ištrauka, leidžianti tiksliai suprasti į ją įeinančio žodžio, posakio ar sakinio reikšmę; 2*. kokio nors fakto, įvykio, reiškinių aplinkybės, sąlygos, aplinka.

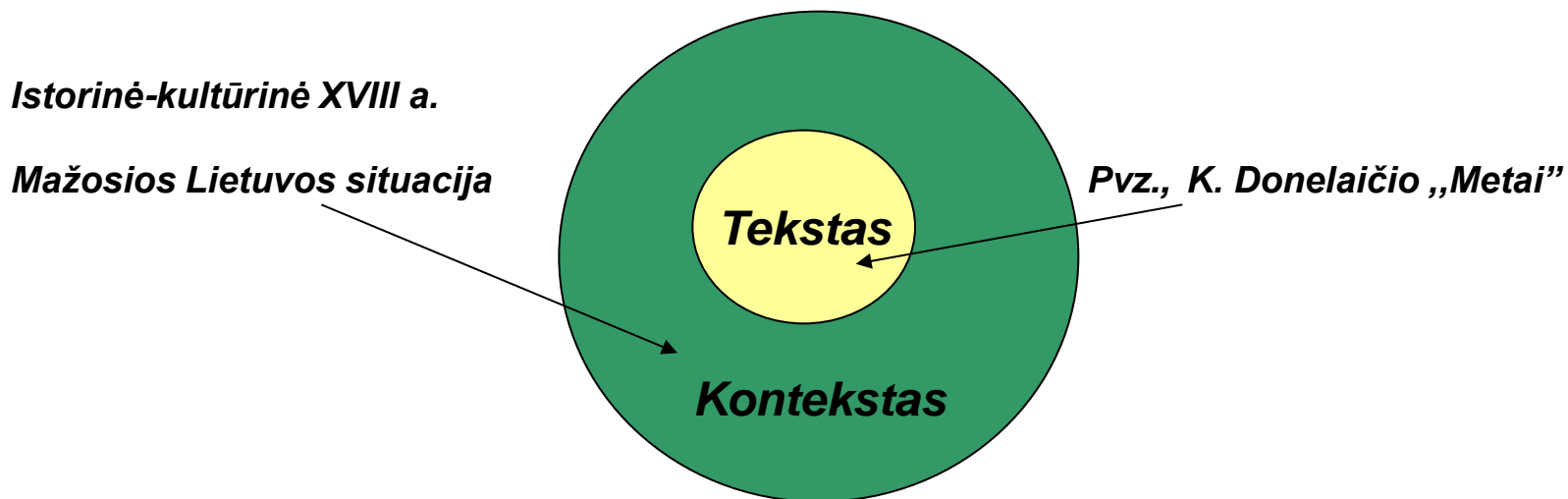
Dabartinės lietuvių kalbos žodynas:

Kontekstas — teksto ištrauka, iš kurios tiksliai suprantama atskiro į ją įeinančio žodžio arba sakinio reikšmė.

Teksto ir konteksto santykis

Kontekstas – teksto apsuptis.

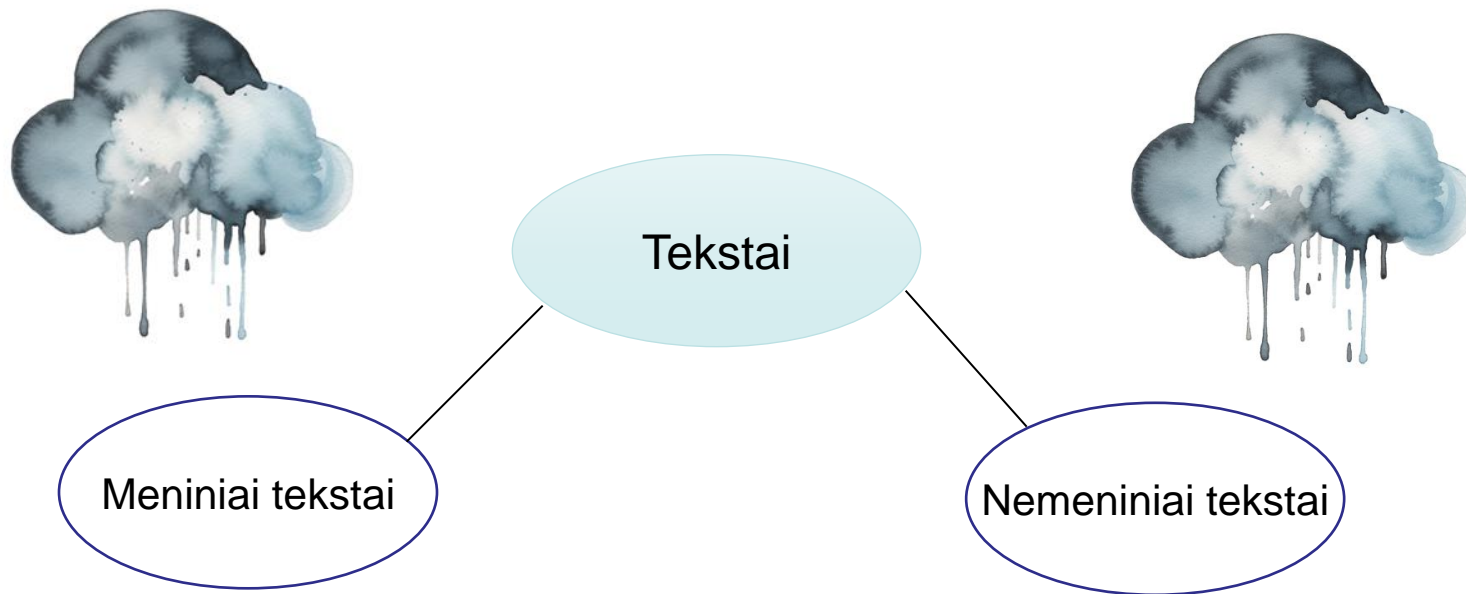
Jis suteikia konkretumo teksto reikšmei.



Žinant kontekstą, aiškiau, ką autorius turi galvoje, ką reiškia teksto detalės, užuominos.

Tekstai būna skirtingi!

- Pagal rašymo tikslą ir būdą tekstai skiriami į meninius (grožinius) ir nemeningus (dalykinius) tekstus.



*Lietus yra vienatvė tūkstančio lašų,
Keliančių į žemę susivienyt.*
Alis Balbierius

*Lietus – vandens lašai, krintantys iš debesų
ant žemės paviršiaus. Tai svarbi hidrologinio
ciklo grandis.*

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

Meniniai ir nemeniniai tekstai

Meniniai tekstai (grožiniai)

- **Vaizduojama perkeista realybė.**
- **Autorius turi ypatingų tikslų**
(padedą pajusti, suvokti, išspręsti sudėtingus klausimus, skatina svarstyti ir t.t.).
- **Sukuriama istorija, vaizduojamas dvasinis vyksmas.**
- **Skaitytojas veikiamas netiesiogiai**
(palyginkite eilėrašį ir skelbimą).
- **Vyrauja vaizdingumas** (tai, kas matoma, nujaučiama, suprantama).
- **Tekste vyrauja perkeltinė reikšmė.**
- **Teksto sukūrimo pagrindas – ypatingas kūrybiškas nusiteikimas** (įsivaizduokite, kad kuriate eilėrašį).

Nemeniniai tekstai (dalykiniai)

- **Vaizduojama tikra realybė.**
- **Autorius turi konkrečių tikslų** (siekia informuoti, supažindinti, iškelti sudėtingą klausimą ir t.t.).
- **Atskleidžiami tikrovės reiškiniai.**
- **Skaitytojas veikiamas tiesiogiai**
(palyginkite skelbimą ir eilėrašį).
- **Vyrauja faktinė informacija** (tai, kas suprantama).
- **Tekste vyrauja tiesioginė reikšmė.**
- **Teksto parašymo pagrindas – dalyko išmanymas** (įsivaizduokite, kad rašote skelbimą).

Teksto prasmė

- Per teksto paviršių (žodžius) – raišką – atsiskleidžia teksto gelmė – prasmė. Ją kuria **tema, problema, pagrindinė mintis**.
- **Tema** – tai, apie ką kalbama, koks gyvenimo reiškiny aptariamas.
- **Problema** – tai, kas blogai, kokį klausimą tekste autorius kelia, sprendžia, svarsto, gvildena.
- **Pagrindinė mintis** (arba idėja) – kaip tas reiškiny vertinamas, kas yra reikšminga, kas gerai arba ką reikia daryti, kad būtų gerai.
- Teksto prasmę galima išreikšti matematine lygtimi:

$$T + Pr + P\check{z} = PM$$

T – tai tema, Pr – problema, PŽ – požiūris, PM – pagrindinė mintis

Tema

Apie ką kalbama tekste?

Temą reikia suvokti kaip kokių nors reiškinių pasikartojimą tekste.

Pavyzdžiui: Kas yra vaikystė?

Praeitis. Buvęs laikas. Kiekvienas turi **vaikystę**, bet ne kiekvienas sulaukia senatvės; pasitaiko žmonių, kuriems nelemta sulaukti jaunystės; vadinasi, visus vienija **trumpas vaikystės laikas**. Jeigu gyvenimas – laipsniškas pasaulio pažinimas, tai **vaikystė** – intensyviausias šio pažinimo metas. Kūdikis vieną kartą pradeda vaikščioti ir visai kitaip suvokia erdvę, išskiria daiktus: keičiasi matymas, atstumai, ryškėja ir pilnėja daiktai; galima juos apeiti, apčiupinėti – tai juslinio laikinio ir erdvinio pasaulio pažinimas.

Vaikystėje mažą žmogų supa ribota erdvė (kambarys, namas), tie patys daiktai ir tie patys žmonės. **Vaikystė** – prisirišimas prie savųjų – motinos, tėvo, brolių ar seserų, senelių. **Vaikystės erdvė** plečiasi, kai išeini už durų – į kiemą, vieškelį ar gatvę ir palengva suvoki, kad pasaulis yra daugiskaita – aibė medžių, žolių, namų, nepažįstamų žmonių; tada reikia mokytis suprasti savo santykius su šia daugybe – su pasauliu.

Birutė Masionienė, Baltijos tautos, 1996

Kalbama apie vaikystę. Vadinasi, teksto tema – **vaikystė**.

Gramatiškai temą skelbia veiksnio (kas?) grupė.

Temos apibūdinimas reikalauja apibendrinti teksto visumą.

Problema

Koks apibendrintas klausimas keliamas tekste?

Kas netenkina teksto autoriaus?

Paprastai problema laikomas uždavinys, išskylantis žmonių veikloje ir reikalaujantis sprendimo.

Problema reikia suvokti kaip stoką, sudėtingą, sunkiai išsprendžiamą arba neišsprendžiamą klausimą. Stokos supratimą padeda suprasti teksto **vertybės**, jų palyginimas, supriešinimas. Jei nėra problemos, ar bereikia kurti tekstą?

Pavyzdžiui:

Dar kartą žvilgtelėkite į tekstą apie vaikystę. Tai nėra pabrėžtinai probleminis tekstas, tačiau akivaizdu, kad iškeliamos vaikystės ir intensyvaus pasaulio pažinimo vertybės. Stoka čia reikėtų laikyti šių vertybių supratimo trūkumą. Tad problema – *Kodėl vaikystė yra reikšmingiausias žmogaus gyvenimo laikas?*

Gramatiškai problema dažniausiai išreiškiama klausiamuoju sakiniu.

Problema turėtų būti siejama su kokio nors trūkumo, stokos pojūčiu ir noru tą stoką panaikinti.

Pagrindinė mintis

Kas kalbant ta tema yra pasakyta?

Pagrindinė teksto mintimi reikėtų laikyti temos formuluotę, praturtintą požiūriu ir problemos suvokimu.

Pavyzdžiui:

Dar kartą perskaitykite tekstą apie vaikystę. Kas apie ją pasakoma? Perfrazuojame: Vaikystė vienija visus. Gyvenimas – laipsniškas pasaulio pažinimas. Vaikystė – intensyviausias šio pažinimo metas. Vadinasi, kalbant apie vaikystę yra pasakoma, kad vaikystė (tema), vienijanti visus, todėl svarbi, yra intensyviausias pasaulio pažinimas (koks autoriaus požiūris? kas pasakyta apie temą?). Taigi pagrindinė mintis: *Vaikystė žmogui yra intensyviausias pasaulio pažinimo laikas/ Vaikystė yra reikšmingiausias žmogaus gyvenimo laikas.*

Gramatiškai pagrindinę mintį skelbia du dalykai – veiksnio (kas?) ir tarinio (kas pasakyta apie veiksnį?) grupė.

Pagrindinė mintis yra centrinė viso teksto ašis.

Užduotis



- Kaip atsiskleidžia teksto prasmė?
- Kas yra:
 - tema,
 - problema,
 - pagrindinė mintis?

Tekstų tipai

- Pasakojimas.
- Aprašymas.
- Samprotavimas (aiškinimas, argumentavimas).

Įsivaizduokite, kad auginate gėlę.

*Jei pasakosite, kaip ją reikia sėti, kaip ji augo – kursite **pasakojimą**.*

*Jei apibūdinsite jos išvaizdą – dydį, spalvą, rūšį, kursite **aprašymą**.*

*Jei aiškinsite, kodėl tą gėlę reikia auginti, kaip ir kodėl ji auga – kursite **samprotavimą**.*



Pasakojimas

Pasakojimas yra istorija, įvykis, nutikimas. Jį sudaro veiksmų seka, besirutuliojanti nuo pradžios iki pabaigos.

Kaip augo gėlė?

1. Iš pradžių buvo sėkla.
2. Paskui ištįso stiebas.
3. Vėliau išsiskleidė lapai.
4. Tada užsimezgė pumpurai.
5. Galiausiai išsiskleidė žiedai.



Kaip sėti gėlę?

1. Pirmia reikia išpurenti žemę.
2. Tada padaryti duobutę.
3. Paskui įmesti sėklą ir užberti žemių.
4. Tuomet ją reikia palaistyti.

Veiksmų seka: pradžia, eiga ir pabaiga.

Aprašymas

- **Aprašymas** yra pasaulio vaizdo, daikto išvaizdos apibūdinimas. Jį sudaro erdvėje įvairiais pojūčiais suvokiamos išorinės ir vidinės detalės.

Kokia yra gėlė? Kaip ji atrodo?

Saulutė yra pavasarį, vasarą žydinti daugiametė saulamėgė gėlė. Ovalūs, pailgi jos lapai auga iš laibo stiebo pamato. Geltonas gėlės graižas supamas baltų žiedlapių. Tai graži, nereikli gėlė, Lietuvoje auginama kaip gėlių darželio puošmena.



Visuma: bendras vaizdas ir atskiros dalys.

Samprotavimas

- **Samprotavimas** yra ne materialaus išorinio pasaulio reiškiniai, išsidėstę laike ir erdvėje, o abstrakčios minties, tezės, teiginio, nuomonės reiškimas, aiškinimas, įrodymas, pagrindimas, argumentavimas.

Galima samprotavimo kryptis:

Kodėl verta auginti gėlę?

Pvz.: *Ją verta auginti todėl, kad:*

- 1) *ji skleidžia grožį,*
- 2) *ugdo meilę gamtai,*
- 3) *moko rūpintis ne tik savimi, bet ir kitais.*



Argumentuotai išreiškiamas požiūris.

Užduotis



- Kokių yra tekstų tipų?
- Paaiškinkite, kas jiems būdinga?

Funkciniai stiliai

Funkciniai stiliai apibūdinami pagal šiuos kriterijus:

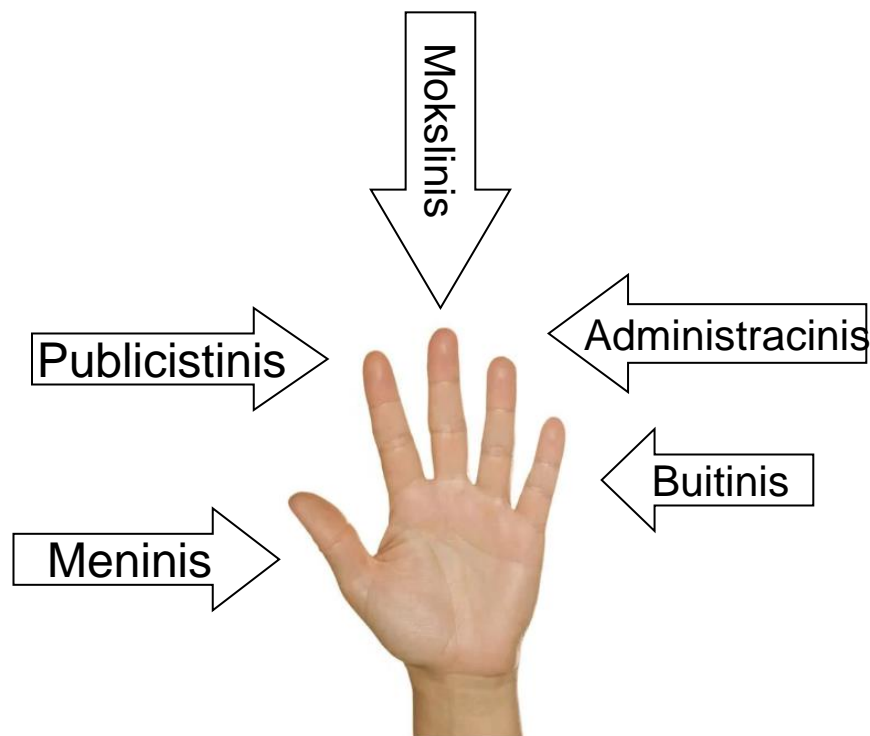
1) kokioje srityje vartojama kalba, 2) kokios kalbėjimo (rašymo) funkcijos, 3) kokios stilistinės ypatybės būdingos, 4) kokiomis raiškos priemonėmis reiškiamas turinys.

- **Buitinis stilius.**
- **Meninis stilius.**
- **Publicistinis stilius.**
- **Mokslinis stilius.**
- **Administracinis stilius.**



Funkciniai stiliai

Vaizdžiau: **penki rankos pirštai = penki funkciniai stiliai**



Funkcinių stilių legendos

- **Nykštys** atsijęs nuo kitų keturių delno pirštų. Ir meninis stilius yra „atskiras“, išskirtinis, ypatingas (daro estetinį poveikį).
- **Mažasis pirštas** rečiau naudojamas, todėl tinka buitiniam stiliui, kuris retai vartojamas viešumoje, jo paskirtis – kasdienis bendravimas. Kaip nykštį ir mažąjį pirštą galima suliesti, taip meniniame stiliuje gali atsirasti buitinio kalbėjimo stilizacijų.
- **Bevardis pirštas** sietinas su administraciniu stiliumi, nes kalbine prasme tai yra beveidis, neutralus, skirtas reikalams tvarkyti. Kaip ir bevardis pirštas, administracinis stilius naudojamas retai – jis tik pagalbininkas tvarkant valdinius reikalus.
- **Didįjį pirštą** galima sieti su moksliniu stiliumi, nes visoje raštijoje itin daug mokslinių kūrinių, atskleidžiančių didelę žmonijos išmintį ir susistemintą patirtį.
- **Smiliaus** padėtis ir paskirtis ypatinga: jis tarp didžiojo (mokslinio stiliaus) ir nykščio (meninio stiliaus). Tai abiejų šių stilių požymių turinčio publicistinio stiliaus apibūdinimas. Smiliumi tarsi rodome į publiką ir mojuojame: „Gerbiamoji publika, klausykis!“
- Trys pirštai, išsidėstę tarp nykščio ir mažojo piršto – dalykiniai stiliai.

Rankos modelis padeda įsiminti stilius ir jų ypatybes.

Pagal Dalią Kubilinskiene

Funkcinių stilių ypatybės

Stilius	Meninis	Publicistinis	Mokslinis	Administracinis	Buitinis
Būdinga vartojimo sritis	Grožinė literatūra	Informavimo priemonės (žiniasklaida)	Mokslinė veikla	Valdiniai reikalai, oficialus bendravimas	Kasdienė aplinka
Adresatas	Visi skaitytojai	Visi skaitytojai	Konkrečios srities specialistas	Kiekvienas žmogus	Visi visuomenės nariai
Būdingas turinys	Žmogaus pasaulis	Visuomenei aktualūs klausimai	Susisteminta (mokslu grįsta) žmonijos patirtis	Reikalų raštai	Kasdieniai, paprasti dalykai
Būdingos funkcijos	Estetinė, poveikio	Pranešimo, įtikinimo, poveikio	Pranešimo	Pranešimo, poveikio	Bendravimo
Būdingos kalbos ypatybės	Subjektyvumas, vaizdingumas, individualumas	Derinamas dalykiškumas su vaizdingumu, būdingas subjektyvumas	Objektyvumas, tikslumas, logiškumas, aiškumas	Tikslumas, šabloniškumas	Neoficialumas, laisvumas, ekspresyvumas
Būdingos raiškos priemonės	Meninės priemonės	Dalykinė ir vaizdinga leksika ir sitaksė	Terminai, tipinės siejimo priemonės	Standarto laikymasis	Frazeologija, negriežta sintaksinė struktūra
Būdingi žanrai	Apsakymas, novelė, eilėraštis, drama, esė ir kt.	Straipsnis, esė, interviu	Straipsnis, monografija, recenzija	Prašymas, įsakymas, potvarkis	Dialogas, laiškas

Svarbiausios funkcinių stilių ypatybės

Funkcinis stilius	Turinys	Raiška
Meninis	Vaizduojamas žmogaus pasaulis, buvimas	Individualumas, vaizdingumas, ekspresyvumas; gausu meninių priemonių
Publicistinis	Kalbama visuomenei aktuali tema, reiškiamas subjektyvus požiūris	Dalykiškumas dera su vaizdingumu, objektyvumas su subjektyvumu
Mokslinis	Pateikiama (nurodyti) mokslu grįsta susisteminta žmogaus patirtis	Objektyvumas, tikslumas, logiškumas; vartojami terminai
Administracinis	Valdiniai reikalai	Šabloniškumas, oficialumas, tikslumas; standarto laikymasis
Buitinis	Kasdienė aplinka	Neoficialumas, laisvumas, ekspresyvumas; frazeologija

Publicistinis stilius



- Publicistinis stilius – vienas iš funkcinių kalbos stilių.
- Tai mokslinio ir meninio stiliaus ypatybių turintis stilius. Jo **vartojimo sritis** – periodinė spauda, radijas, televizija, informacinės technologijos, t. y. žiniasklaida.
- Būdingas publicistinio stiliaus **turinys** – **visuomenei aktualios** (politikos, ekonomikos, dorovės, kultūros, sporto) **temos, autoriaus požiūrio** išsakymas.
- Pagrindinės šio stiliaus **funkcijos** – **pranešimo** ir **poveikio** (informuoti, pateikti faktus, išsakyti savo požiūrį, daryti įtaką, veikti).
- Šiam stiliui būdingas konkrečių faktų konstatavimas, o dalykiškumas, tikslumas, glaustumas dera su vaizdingumu, emociingumu, subjektyvumu.

Užduotis



- Kokių yra funkcinių stilių?
- Pasirinkite 3 funkcinius stilius ir juos apibūdinkite.
- Kas būdinga publicistiniam stiliui? Kas bendra tarp meninio, publicistinio ir mokslinio stilių?

Užduotis: frazės, kurių reikia pristatant tekstą



- Tyrinėdami
<http://www.frazynas.flf.vu.lt/teorine-dalis>
užsirašykite frazes, kurių gali prireikti
pristatant I tarpinio patikrinimo tekstą.

Kalbama apie tikrovę ar jos perkeitimą?

Skaitydami tekstą pirmiausia nustatome, ar kalbama apie tikrovę, kurioje vyksta mūsų gyvenimas, ar tikrovė meniškai perkeista. Jei kalbama apie tikrovę, atsakymų ieškome dalykinių stilių srityje. Jei perkeista, gilinamės į meninės (grožinės) literatūros dalykus – rūšis ir žanrus. Yra **trys literatūros rūšys**, kurias nustatome, atsakę į klausimą, kas sudaro kūrinio pagrindą.

- Jei pasakojimas apie pasaulį – tai **epika**.
- Jei individo vidinių būsenų vaizdavimas – **lyrika**.
- Jei veiksmas, konfliktas – **drama**.

Literatūros rūšys

Pagal kalbinę raišką ir žmogaus vaizdavimo pobūdį skiriamos trys literatūros rūšys:

1. Epika.

2. Lyrika.

3. Drama.

Kad ir kokia kalba – proziškai ar eiliuotai – būtų parašytas kūrinys, jo rūšį nusako autoriaus pasirinktas vaizdavimo būdas.

Literatūros rūšys

Vaizdžiau: kad geriau įsimintumėte literatūros rūšis, susiekite jas su trimis drambliais, laikančiais ant savęs visą literatūros skliautą.

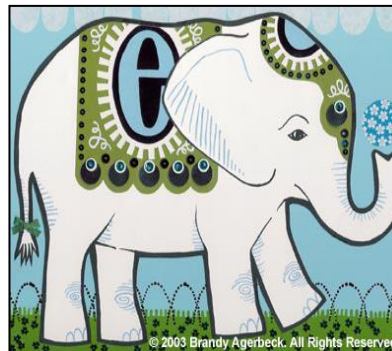
LITERATŪRA



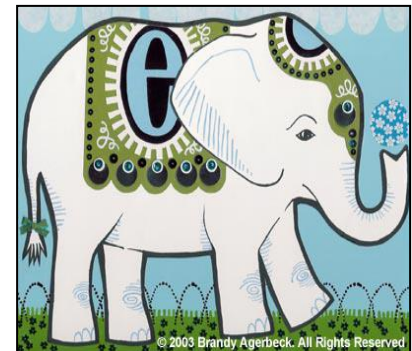
EPIKA



LYRIKA



DRAMA



Literatūros rūšių bruožai

Epika	Lyrika	Drama
Pasakojami įvykiai	Atskleidžiamos vidinės būsenos	Rodomas veiksmas, kurio pagrindas – konfliktas
Pasakotojas	Lyrinis subjektas	Veiksmas perteikiamas veikėjų dialogais ir monologais
Kuriami veikėjų paveikslai	Išorinio pasaulio vaizdai perteikia kalbančiojo veiksmus, nuotaikas	Veikėjus, scenovaizdį apibūdina remarkos (autorius pastabos)

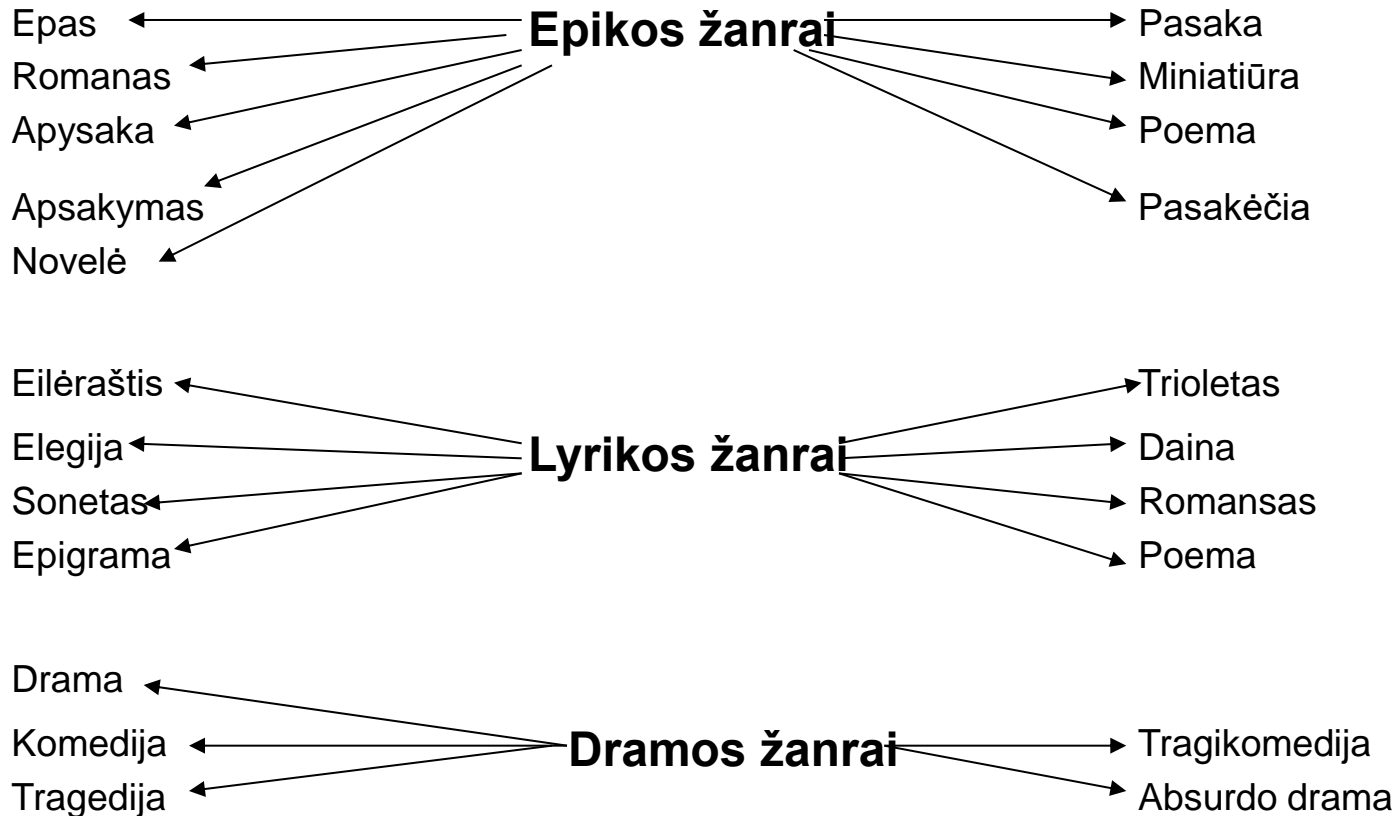
Užduotis



- Kokių yra literatūros rūšių ?
- Pateikite 3 kiekvienos literatūros rūšies bruožus.

Literatūros žanrai

Literatūros rūšys skirstomos į porūšius, t. y. žanrus.



Epikos žanrai

- **Pasaka** – pramanytas pasakojamasis kūrinys („Eglė žalčių karalienė“).
- **Literatūrinė pasaka** – rašytojo sukurta pasaka (H. K. Anderseno „Bjaurasis ančiukas“).
- **Poema** – eiliuotas pasakojamasis kūrinys, perteikiantis įvykius ar jausmo istoriją (A. Baranausko „Anykščių šilelis“, K. Donelaičio „Metai“, A. Mickevičiaus „Vėlinės“).
- **Apsakymas** – nedidelės apimties epinis kūrinys, vaizduoja vieną pagrindinio veikėjo gyvenimo epizodą (V. Krėvė „Skerdžius“).
- **Novelė** – glaustesnė, mažai aprašymų, nėra šalutinių veikėjų, vaizduojami tik svarbiausi herojaus likimui įvykiai. Ryški kulminacija (P. Cvirkos „Kurpės“, J. Biliūno „Kliudžiau“).
- **Apysaka** – pasakojamasis grožinės literatūros žanras, tarpinis tarp romano ir apsakymo. Išryškinami 2-3 veikėjų paveikslai, vaizduojami lemtingi veikėjų gyvenimo tarpsniai (Šatrijos Ragana „Sename dvare“, R. Granauskas „Gyvenimas po klevu“).
- **Romanas** – didelės apimties, laisvos struktūros kūrinys. Daug veikėjų, ilgas veiksmo laikas, įvairios veiksmo vietos, bet gali būti ir trumpesnis laikas. Šakota fabula, pateiktas platus gyvenimo vaizdas (I. Šeinius „Kuprelis“, A. Vaičiulaičio „Valentina“).
- **Biografija** – žmogaus gyvenimo aprašymas. Įvykiai dėstomi chronologine seka.
- **Atsiminimai, arba memuarai** – jie rašomi iš laiko distancijos, autorius kalba, ką matė, patyrė, vertina įvykius (D. Grinkevičiūtė „Lietuviai prie Laptevų jūros“, B. Sruogos „Dievų miškas“).
- **Autobiografija** – atsiminimų pobūdžio pasakojimas apie save. Esmė – asmenybės tapimo istorija.
- **Dienoraštis** – kasdieniai autoriaus užrašai apie save, aplinką, įvykius (įspūdžiai, vidinės būsenos, vertinimai) („Anos Frank dienoraštis“).
- **Sakmė** – tautosakinis pasakojimas, arba pasakojimas apie kaip kas atsirado, susidūrimus su nepaprastomis būtybėmis.
- **Esė** – nedidelės apimties kūrinys, kuriame apmąstomi visuomenės gyvenimo, kultūros, mokslo, politikos reiškiniai su subjektyviu temos traktavimu. Būdingas kompozicijos, stiliaus laisvumas.
- **Miniatiūra** – glaustas kūrinys su gilia potekste, kur vaizdai įgyja apibendrinančią prasmę.

Lyrikos žanrai

- **Eilėraštis** – eilėraščiu galima vadinti bet kurį lyriko žanro kūrinį (odę, sonetą). Ilgesni eilėraščiai artėja prie poemos. Eilėraščiai gali būti jungiami į ciklus. Požymiai nėra griežtai nusakyti. Tai ilgesnis ar trumpesnis eiliuotas kūrinys. Gali būti be strofų arba nuo 2 eilučių iki 20 strofų. Dažniausiai tai jausmo išsakymas, bet gali būti ir pasakojimo elementų. Taigi dažniausiai tai trumpas eiliuotas kūrinys.
- **Daina** – kūrinys melodinga intonacija, pasikartojančiomis strofomis, refrenais.
- **Elegija** – rimto turinio susi mąstymą reiškiantis kūrinys, kuriame kalbama skundo, liūdno prisiminimo intonacija. Temos – mirtis, nelaiminga meilė, išsiskyrimas (P. Vaičičiaus elegijos).
- **Odė** – iškilmingo pobūdžio eilėraštis. Aiškus polinkis hiperbolizuoti vaizduojamus dalykus arba kalbama pakiliai, entuziastingai, dažnai išreiškiami svarbūs visuomenei manifestai (F. Šilerio „Odė džiaugsmui“).
- **Idilė** – eilėraštis, kur aukštinamas harmoningas gyvenimas gamtos prieglobstyje. Dažniausiai kalbama apie piemenų, žemdirbių, medžiotojų gyvenimą (J. Aisčio „Peizažas“).
- **Satyra** – pašnekesio formos pamokomojo ar smerkiamojo turinio eilėraštis. Kalbama apie visuomenės ydas, politiką, literatūrą ir t. t. (Maironio „Mano moksladraugiams“).
- **Romansas** – tai savito turinio eilėraštis. Romano pasaulis aiškus, lengvai suvokiamas, pagrįstas vakaro, rudens, išsiskyrimo situacija. Akivaizdžios „aš“ ir „tu“ figūros. Čia yra atviras jausmingumas: liūdesys, skausmas, kančia. Dauguma byloja apie meilę, dainingi kūriniai (P. Širvio eilėraščiai).
- **Baladė** – savito turinio eilėraštis. Niūrių, šurpių nuotaikų eilėraštis. Pasakojama apie nepaprastus įvykius, kurie atskleidžia žmogaus gyvenimo tragizmą, pasaulio paslaptį (Maironio „Jūratė ir Kastytis“, „Čičinskas“).
- **Sonetas** - 14 eilučių eilėraštis, sudarytas iš 2 ketureilių su 2 rimais ir 2 trieilėmis (italų ir prancūzų sonetas) arba iš 3 ketureilių ir 1 dvieilio (anglų sonetas). Turinio požiūriu būdingi meilės ir filosofiniai motyvai (V. Mačernio sonetai).
- **Trioletas** – labai griežtos formos eilėraštis: 8 eilutės, pirma sutampa su ketvirta ir septinta, antra sutampa su aštunta, du rimai (K. Binkio trioletai).

Dramos žanrai

- **Tragedija** – dramos žanras, vaizduojas neišsprendžiamą konfliktą, dažniausiai besibaigiantį herojų mirtimi (V. Šekspyro „Romeo ir Džiuljeta“).
- **Komedija** – linksmo pobūdžio kūrinys, pagrįstas linksmomis situacijomis, išjuokiantis žmogaus ydas, keistenybes. Veiksmas baigiasi sėkmingai ir laimingai (Moljeras „Skapeno klastos“).
- **Drama** – žanras, kur konfliktai socialinio ar psichologinio pobūdžio (M. Meterlinkas „Nekviestoji viešnia“, B. Sruoga „Milžino paunksmė“).
- **Poetinė drama** – kalbama apie visiems reikšmingus dalykus. Kalba eiliuota (arba poetizuota) (Just. Marcinkevičius „Mažvydas“).
- **Draminė pasaka** – tai pasaka, pritaikyta scenai (A. Liobytė „Kuršiukas“).
- **Tragikomedija** – žanras, kuriame susipina komedijos ir tragedijos bruožai. Neva juokaudamas autorius siekia atskleisti liūdnus, tragiškus reiškinius (J. Grušas „Meilė, džiazas ir velnias“).
- **Absurdo drama** – būdingas statiškumas (sėdi, kalbasi apie „nieką“, viskas (daiktai, spalvos, kalbėjimas) kuria mįslingą užuominų tinklą) (K. Ostrausko dramos, S. Beketo „Belaukiant Godo“).

Užduotis

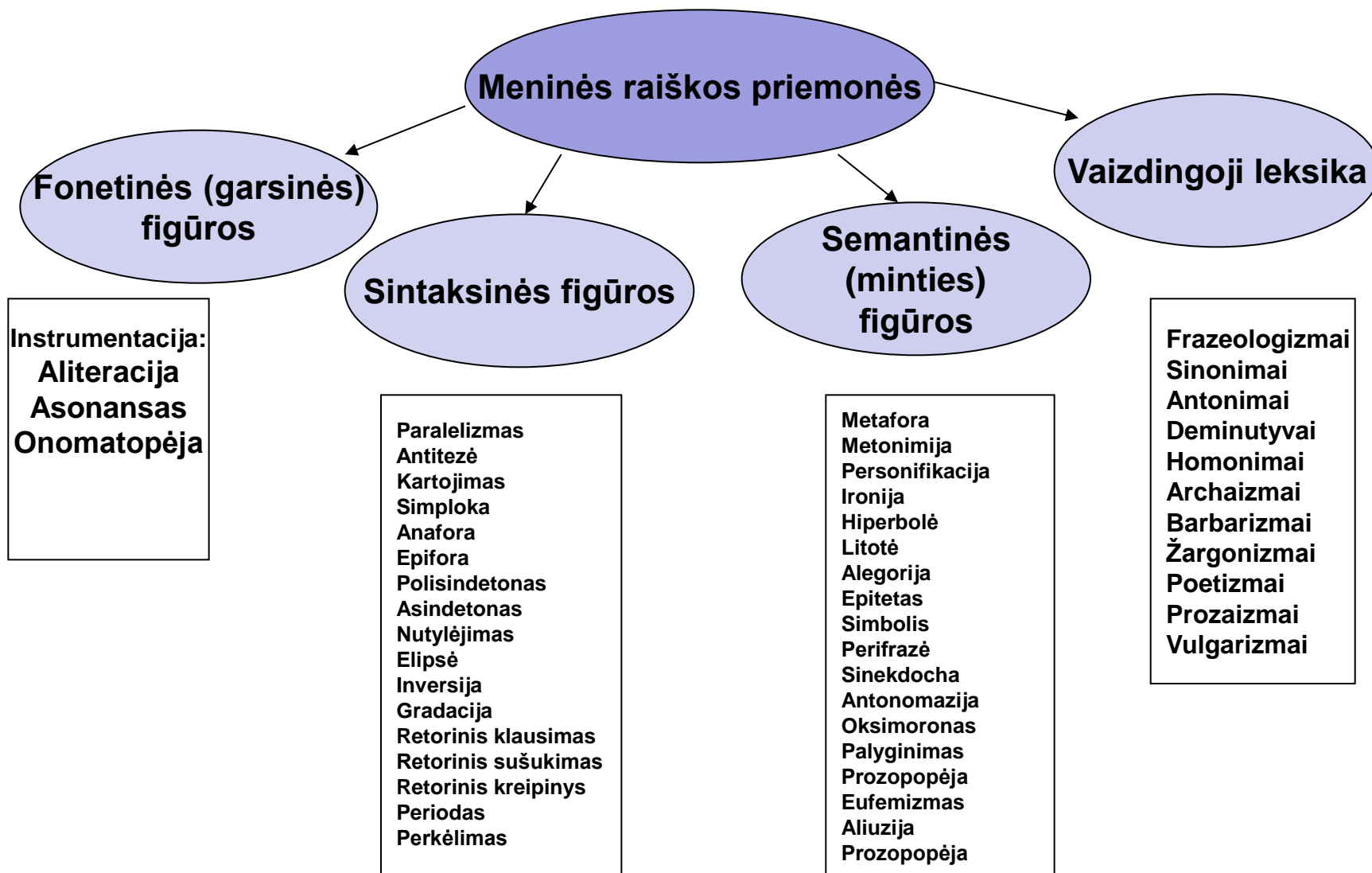


- Pateikite 3–5 kiekvienos literatūros rūšies žanrus ir juos glaustai apibūdinkite.

Meninės priemonės

- **Meninėje literatūroje vartojamos meninės raiškos priemonės.** Tai svarbūs meninio teksto (kūrinio) kalbos raiškos, stiliaus ir poetikos elementai.
- Jos padeda išreikšti kūrinio idėją, atskleisti veikėjų charakterius, jų poelgių motyvaciją, jausmus ir mintis, veiksmo aplinkybes, sukurti tam tikrą atmosferą ar atspindėti lyrinio subjekto vidinės būsenas.
- Meninės priemonės apima visus teksto lygmenis – tiek paviršinį (kaip skamba, kaip išdėlioti žodžiai), tiek giluminį (ką reiškia, kas pabrėžiama).

Meninēs priemonės



Tropai – literatūros jėga!

- Skaitydami meninio ir publicistinio stiliaus tekstus rasite daug perkeltine prasme vartojamų žodžių, posakių. Tai **tropai** (iš gr. *τρόπος* – „posūkis“) – perkeltinę reikšmę turinti stilistinė figūra. Tropai ryškina gretinamų daiktų, reiškinių santykius, atskleidžia naujas jų savybes.
- Daugiausiai tropų rasite semantinėse figūrose.
- Užduotyse meninės priemonės ir tropai gali būti vadinami *kalbos, stiliaus figūromis*.

Užduotis



- Kokių yra meninių priemonių?
- Kokių yra fonetinių figūrų?
- Kokių yra sintaksinių figūrų?
- Kokių yra semantinių figūrų?
- Įvardykite kelis vaizdingosios leksikos pavyzdžius.
- Kas yra tropas?

Patyrinėkite, ar naudinga?

- Naudingos medžiagos rasite ir šiuo adresu:
- <http://mkp.emokykla.lt/imo/lt/mo/470/>

Sėkmės ieškant atsakymų!